

Univerzita Pardubice

Fakulta zdravotnických studií

Ageismus ve společnosti

Hana Šulcová

Bakalářská práce

2013

Univerzita Pardubice
Fakulta zdravotnických studií
Akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Hana Šulcová**
Osobní číslo: **Z10042**
Studijní program: **B5341 Ošetrovatelství**
Studijní obor: **Všeobecná sestra**
Název tématu: **Ageismus ve společnosti**
Zadávající katedra: **Katedra ošetrovatelství**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Sběr informací a studium literatury.
2. Stanovení cílů práce.
3. Stanovení výzkumných otázek.
4. Konzultace vybrané metodiky výzkumu s vedoucím práce.
5. Realizace výzkumu.
6. Analýza a interpretace získaných výsledků.
7. Zhodnocení výsledků práce.

Rozsah grafických prací: **dle doporučení vedoucího**
Rozsah pracovní zprávy: **35 stran**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury:

1. LANGMEIER, J.; KREJČÍŘOVÁ, D. Vývojová psychologie. 4. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1284-9.
2. MLÝNKOVÁ, J. Péče o staré občany. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 78-80-247-3872-7.
3. TOŠNEROVÁ, T. Ageismus Průvodce stereotypy a mýty o stáří. 1. vyd. Praha: Ambulance pro poruchy paměti, 2002. ISBN 80-238-9506-0.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Kristýna Šoukalová**
Katedra ošetřovatelství

Datum zadání bakalářské práce: **1. října 2012**
Termín odevzdání bakalářské práce: **15. července 2013**

prof. MUDr. Arnošt Pellant, DrSc.
děkan

L.S.

Mgr. Martina Jedlinská
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 6. března 2013

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 6. 7. 2013

Hana Šulcová

PODĚKOVÁNÍ:

Mé poděkování patří vedoucí bakalářské práce Mgr. Kristýně Šoukalové za odborné vedení a cenné rady, které mi poskytla při psaní této práce.

ANOTACE

Tématem bakalářské práce je ageismus ve společnosti. Práce se dělí na teoretickou a praktickou část. V teorii popisuji stáří a jeho specifika. Dále se dotýkám tématu demografie se zaměřením na seniorskou populaci. Hlavní složkou teorie je část o ageismu a mezigeneračních konfliktech. Věnuji se zde zdrojům ageismu a mýtům o stáří. V praktické části se zabývám postojem studentů 4. ročníků středních škol k seniorům. Výzkum měl kvantitativní charakter a byl prováděn formou anonymních dotazníků vlastní konstrukce. V diskuzi se zabírám výsledky, které z dotazníků vyplývají, a porovnávám je s ostatními výzkumy, které jsou v současné době v literatuře dostupné.

KLÍČOVÁ SLOVA

Ageismus, diskriminace seniorů, společnost, stáří, mladá generace

TITLE

Ageism in society

ANNOTATION

The theme of this Bachelor Thesis is ageism in society. This work is divided into theoretical and practical parts. In theory I describe the age and it's specifics. Next part of my work deal with demographics with a focus on senior's population. The main part of the theory is about ageism and intergenerational conflict. This part deals with sources of ageism and myths about aging. In the practical part I deal with the attitude of students from the 4th year of high school to senior's population. The research has quantitative character and it was conducted using anonymous questionnaires. In the discussion I apply by results arising from the questionnaire and I compare it with other studies which are currently available in the literature.

KEYWORDS

Ageism, discrimination of seniors, society, old, young generation

OBSAH

ÚVOD	10
CÍL PRÁCE	11
I. TEORETICKÁ ČÁST	12
1. Stáří.....	12
1.1 Vývojová psychologie stáří	12
1.2 Periodizace stáří.....	12
1.3 Stárnutí.....	12
1.3.1 Biologické změny	13
1.3.2 Psychické změny	14
1.3.3 Sociální změny	15
2. Demografie	16
3. Gerontologie a geriatric	16
4. Ageismus	17
5. Mezigenerační konflikty.....	21
II. PRAKTICKÁ ČÁST	22
6. Metodika výzkumu.....	22
6.1 Výzkumné otázky:	23
6.2 Charakteristika výzkumného vzorku:	24
6.3 Zpracování získaných dat a jejich vyhodnocení	24
7. Analýza a zhodnocení dat.....	25
8. Diskuze	36
9. Závěr.....	40
10. Soupis bibliografických citací	42
11. Příloha – dotazník:.....	45

SEZNAM ILUSRACÍ

Obrázek 1 Graf týkající se zařazení seniorů do věkové skupiny - seniorský věk.....	25
Obrázek 2 Graf týkající se znalosti pojmu ageismus	26
Obrázek 3 Graf týkající se názorů respondentů na diskriminace seniorů ve společnosti.	27
Obrázek. 4 Graf týkající se osobních zkušeností respondentů s diskriminací seniorů.	28
Obrázek 5 Graf týkající se vnímání seniorů respondenty.....	30
Obrázek. 6 Graf týkající se zastoupení respondentů žijících ve společných domácnostech se seniory.....	30
Obrázek 7 Graf týkající se ovlivnění chování respondentů předchozí zkušeností se seniory. ...	32
Obrázek 8 Graf týkající se vztahů respondentů k seniorům.	34
Obrázek 9 Graf týkající se pohlaví respondentů.	35

SENAM TABULEK

Tabulka 1 Četnost nejčastějších míst společnosti, kde jsou dle respondentů seniori diskriminováni.	27
Tabulka 2 Četnosti jednotlivých míst, kde se respondenti setkali s diskriminací seniorů.	29
Tabulka 3 Četnost pravidelných návštěv seniorů respondenty dle časového úseku.	31
Tabulka 4 Četnosti důvodů proč respondenti nenavštěvují seniory.	31
Tabulka 5 Četnosti nejlepších zkušeností respondentů se seniory.	33
Tabulka 6 Četnosti nejhorších zkušeností respondentů se seniory.	33
Tabulka 7 Četnost věku respondentů.	35

ÚVOD

V důsledku stále se prodlužující délky života naše společnost stárne. To představuje některé celospolečenské problémy. V mé bakalářské práci se soustředuji na diskriminaci seniorů ve společnosti. Toto téma jsem si vybrala, protože mě zajímá problematika péče o seniory. Práce s nimi je pro mě obohacující. Senioři jsou dle mého názoru zdrojem zkušeností a spolupráce s nimi mě naplňuje. V teoretické části popisují stáří a stárnutí. Jsou zmíněny i změny, ke kterým v jejich důsledku dochází. Ty se týkají biologické, psychologické i sociální sféry života jedince. Dále se zaměřuji na stručný popis současné demografické situace v souvislosti se seniory. Hlavní složkou teorie je část o ageismu. Objasňuji zde význam tohoto pojmu, tedy že jde o věkově podmíněnou diskriminaci, která nemá přesně vymezenou a ucelenou definici. Nemusí se týkat pouze seniorů, i když jsou tímto jevem nejpostiženější věkovou skupinou. Následkem demografického nárůstu seniorů ve společnosti je toto téma čím dál tím aktuálnější. Druhá část bakalářské práce se zaměřuje na výzkum. Jsou zde vymezeny cíle výzkumu, popsána metodika šetření a shrnuta data, která z průzkumu vzešla.

Z hlediska zdravotnického bude stále více přibývat pacientů v seniorském věku a ti, jak je v teoretické části mé práce popsáno, mají jiné potřeby než pacienti mladší věkové skupiny. Následkem toho může snadno vzniknout znevýhodnění v ošetřování. Proto by se mělo o tomto tématu více hovořit a společnost směřovat k lepší kooperaci se seniory, než je tomu doposud, protože jednou všichni zestárneme a budeme na stejném místě jako dnešní senioři, ne – li hůře.

Sama jsem se při výzkumu setkala s tím, že převážná většina lidí pojem ageismus nezná. Pokud již nad diskriminací seniorů uvažovali, tak ne do dostatečné hloubky. Mně samotné toto téma připadá velmi zajímavé. Některá fakta, která jsou zmiňovaná v literatuře, jsem znala, ale po podrobném prozkoumání těchto informací se mi vytvořily určité spojitosti, které jsem si s ageismem nepropojovala. Pro vytvoření ucelenějšího názoru a k poznání tohoto tématu si myslím, že by bylo vhodné se na toto téma více soustředit například při výuce na školách v rámci výchovy k občanství.

CÍL PRÁCE

Hlavním cílem teoretické části bakalářské práce bylo shrnout z dostupné literatury informace o ageismu. Popsat stáří i s jeho atributy. Vymezit oblasti, kterých se ageismus může týkat. Shrnout mýty o stáří. V praktické části byly mapovány postoje studentů k seniorům. Dále pak bylo zkoumáno, zda studenti budou vědět, co znamená pojem ageismus a zda si budou myslet, že jsou senioři ve společnosti diskriminováni. Také bylo zjišťováno, jaké jsou zkušenosti studentů se seniory, kteří s nimi žijí ve společné domácnosti, a zkušenosti u studentů setkávající se se seniory z rodinného kruhu 1x do měsíce. Posledním cílem bylo zjistit nejčastější zkušenosti respondentů se seniory.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Stáří

„Stárnutí a stáří je specifický biologický proces, který je charakterizován tím, že je dlouhodobě nakódovaný, je nezvratný, neopakuje se, jeho povaha je různá a zanechává trvalé stopy. Jeho rozvoj se řídí druhově specifickým zákonem. Podléhá formativním vlivům prostředí.“ (Dvořáčková, 2012, s. 9)

1.1 Vývojová psychologie stáří

Stáří je poslední částí vývoje člověka. Hlavním cílem tohoto stádia je dosáhnout celistvosti vlastního života. Pro snadnější přijetí konce svého života by jej měl člověk brát takový, jaký byl, bez soucitu nad tím, co nestihl udělat či neprovedl jinak. Sem spadá i to, že by měl přijmout své nedostatky a pocity viny či zahanbení z někdejších činů, které nebyly vykonány, nebo naopak. Jedním z hlavních znaků stáří je také orientace na mezilidské vztahy a potřeba být pro okolní společnost užitečný a prospěšný (Vágnerová, 2007).

1.2 Periodizace stáří

Dle Světové zdravotnické organizace (WHO) dělíme stáří na 3 období:

- 60-74 let – ranné stáří
- 75-89 let – vlastní stáří
- 90 let a více – dlouhověkost

Rozeznáváme také kalendářní stáří (dle data narození) a biologické stáří (fyzická zdatnost). Můžeme se setkávat s tím, že kalendářní věk nemusí korespondovat s biologickým věkem (Mlýnková, 2011).

1.3 Stárnutí

Charakterizovat stárnutí je velice obtížné. V literatuře můžeme nacházet několik definic stárnutí, přesto ani jedna z nich není úplně přesná. Zdárným stárnutím by měly být vytvořeny podmínky pro aktivní zdravé stáří. Hlavně pro udržení zdraví, adaptace na choroby, uchování funkční zdatnosti, dobré psychiky, aktivity, hojných počtů sociálních kontaktů i pro vybudování ekonomických, bytových i dalších podmínek. Při procesu adaptace na stárnutí

jsou uplatňovány některé strategie, a to hlavně dle osobnostního charakteru, zdravotního stavu a zdatnosti. Jedním z principů, jak se adaptovat na stáří, je udržovat dosavadní aktivity a vztahy, dále pak vyměnit zatěžující aktivity za činnosti méně náročné. A v neposlední řadě omezit aktivity, které seniora uzavírají do vlastního světa (Mlýnková, 2011; Kalvach; Čeledová, Holmerová, a kol., 2011).

Je prokázáno, že lidé okolo věku 60-74 let netrpí ve většině případů závažnými nemocemi, které mají vliv na délku jejich života. Tito starší lidé jsou stále aktivní. Období života s těmito vlastnostmi můžeme nazývat třetím věkem života. Zhoršení stavu, ke kterému dochází obvykle po 75 letech, je označováno jako čtvrtý věk. Omezení se promítá do společenských činností. Takový člověk začíná být upoutaný na své bydliště a na přední místo se posouvá péče o zdraví (Ondriová, Fertařová, 2013).

1.3.1 Biologické změny

Z hlediska biologického je stárnutí popsáno jako kumulace patologických změn v organismu v souvislosti s narůstajícím věkem. Posiluje se riziko onemocnění a úmrtí. Může postihovat organismus v různou dobu během života a je zcela individuální. Tento proces je multifaktoriální a komplexní. Stárnutí se vyvíjí na podkladě genetické informace, životního stylu, prostředí, ve kterém člověk žije, zaměstnání, které vykonává, působení stresu apod. První známky stárnutí – změny v tkáních a buňkách, počínají ve třiceti letech člověka (Mlýnková, 2011; Ondrušová, 2011).

K biologickému stárnutí patří i pojem fyzická křehkost. Označuje stav organismu, který má zvýšené tendence k některým omezením. Příčinou může být snížení svalové síly, celkové fyzické zdatnosti, úbytek kostní hmoty a minerálů v ní, snížení imunity apod. Celkově se poškození organismu hůře hojí, stoupá riziko nádorových onemocnění, kardiovaskulárních chorob a cerebrovaskulárních postižení. V důsledku toho může u některých jedinců docházet ke snižování kvality života (Mlýnková, 2011; Čechová, Mellanová, Kučerová, 2004).

Ke změnám dochází i ve vizáži seniora. Ve tváři přibývají vrásky. Mění se barva vlasů. Tělo ztrácí pružnost a tím se mění i celkový postoj. Ubývá zručnosti. Ve stáří se také objevují specifické znaky nemocí. Jedinec obvykle trpí více chorobami najednou. Následně může docházet k tzv. řetězení chorob. Průběh nemocí se může lišit. Příznaky nemoci nemusí být zcela projeveny nebo naopak choroby mohou probíhat velmi náhle. V souvislosti s užíváním

léků se mohou objevovat netypické lékové reakce (Mlýnková, 2011; Čechová, Mellanová, Kučerová, 2004).

1.3.2 Psychické změny

Se stářím přicházejí i změny psychické, které mohou být individuální. Nejčastěji dochází ke zhoršování kognitivních funkcí, a to převážně v oblasti vnímání, pozornosti, paměti, představ, myšlení. Změny pozorujeme také v pružnosti myšlení nebo psychické vitalitě. Zaznamenáváme změny i v paměti. Nové vzpomínky se oproti starším hůře vybavují. Senioři se také obtížně soustředí (Mlýnková, 2011; Čechová, Mellanová, Kučerová, 2004; Vágnerová, 2007).

Běžné denní činnosti (hygiena, péče o domácnost) vyžadují více času a námahy. Lidé pečující o svůj vzhled přispívají k podpoře své sebeúcty. Na druhou stranu někteří senioři rezignují. Nedbají o svůj vzhled i hygienu. Péči o domácnost zanedbávají. K těmto zvykům častěji inklinují osamělí staří muži. Senioři se nesnadno rozhodují pro nové. Změny či zásahy do jejich stereotypu jsou pro ně náročnou změnou a velmi je namáhají. Senioři se spíše upínají na minulost než na budoucnost. Vrací se ke starým dobám. Prohlížejí si fotografie z dob, kdy byli mladší (Mlýnková, 2011; Čechová, Mellanová, Kučerová, 2004).

Naopak se nemění slovní zásoba, jazykové dovednosti, způsob vyjadřování myšlenek, intelekt. Některé psychické procesy se vylepšují, např. vytrvalost, trpělivost, schopnost úsudku, rozvaha. Mění se hierarchie potřeb. Snižuje se adaptace na životní změny. V seniorském věku stoupá potřeba jistoty. Senioři mají strach o své zdraví, svého životního partnera. Bojí se, že budou potřebovat pomoc okolní společnosti. Při ztrátě partnera se senior může dostat do finanční tísně (Mlýnková, 2011; Čechová, Mellanová, Kučerová, 2004).

Někteří senioři se se stárnutím neumějí smířit. Začínají být pesimističtí. Často jsou ke svému okolí velmi kritičtí, až agresivní. Můžou se stávat pasivními. Následkem toho můžou přecházet až do deprese. U některých osobností se může projevat emoční labilita, úzkost, strach (o život, z pádů, ze samoty apod.). Osamělost se prohlubuje postupným umíráním vrstevníků a osamostatněním dětí. Jednou z nejvíce traumatizujících životních změn je ztráta partnera, po které senior prožívá pocit nenahraditelné ztráty, prázdnoty, samoty a opuštění. Většinou se tito lidé se ztrátou naučí žít. U některých seniorů, kteří se s touto situací nesmíří, dochází k urychlení jejich vlastní smrti (Mlýnková, 2011; Čechová, Mellanová, Kučerová, 2004; Ondrušová, 2011).

1.3.3 Sociální změny

Sociální stárnutí ve velké míře souvisí s nástupem do starobního důchodu. Ukončuje se pozice pracujícího člověka, a senior tak přijímá novou roli důchodce. Dostává od státu penzi a následkem toho může být společností vnímán jako ten, kdo již svou činností naší společnosti nijak nepřispívá. Tímto může také docházet k degradaci jeho společenské prestiže a autority. Změněna je i ekonomická situace seniorů. Nízká penze, poplatky u lékařů a v lékárnách někdy snižují životní úroveň seniorů a to s ohledem na příjmy, které měli ve středním věku svého života (Mlýnková, 2011).

S nástupem člověka do penze se mění i jeho role v rodině. Může nastat změna ve vztahu mezi manželi, ať už v pozitivním či negativním slova smyslu. Muži touto změnou většinou trpí více. Někteří senioři se však na toto životní období velmi těší. Plánují si různé činnosti, na které neměli do současné doby mnoho času. Pro mnohé seniory je však volných chvil náhle mnoho a najednou neví, co ve volném čase dělat. Pokud nevymyslí, jak tyto okamžiky využít, může se začít nudit. Vzápětí se mohou objevovat pocity neuspokojených potřeb a další negativní emoce. V souvislosti se stářím se také objevují častěji nemoci, které brání provádět běžné denní činnosti. Na základě čehož se může dostavit omezení soběstačnosti a sebezpečí. Začíná se projevovat fyzická závislost na pomoci druhých osob (rodinných příslušníků, pečovatelů). Při neadekvátní interakci s okolní společností mohou někteří senioři pociťovat sociální izolaci. To s sebou může nést řadu negativních emocí. Na druhou stranu však mnozí senioři fungují dlouho aktivním životem, jsou schopni vykonávat běžné denní povinnosti, starat se o domácnost a zabývat se svými zálibami (Vágnerová, 2007; Mlýnková, 2011).

Postoj společnosti ke stáří se utváří z příkladného chování v rodině či od ostatních členů dílčích sociálních skupin. Stejně věkové třídy od sebe přebírají vzorce chování k seniorům a napodobují své chování k nim. V důsledku toho někteří jedinci mají seniory jako symbol klidu jistoty, zážitků a moudrosti, naopak pro jiné je starý člověk ten, kdo vyvolává konflikty, je mrzutý, nespokojený a podezřivý (Čechová, Mellanová, Kučerová, 2004).

V dnešní době je mýtus o stařecké neužitečnosti vyvrácen mnoha činnostmi, které seniora staví do aktivní pozice, a to např. koncept celoživotního vzdělávání, seberealizace, osobnostního rozvoje apod. (Ondrušová, 2011).

2. Demografie

Lidí přesahujících 65 roků ve společnosti stále přibývá. Předpokládá se, že v roce 2050 v ČR bude asi 3 miliony seniorů. Staří lidé zastupují nejpočetnější skupinu klientů dlouhodobé péče. Z toho jsou dominantně zastoupeny osamělé staré ženy (v ČR představuje ovdovělých žen nad 80 let asi 80 % a mužů pouze 20 %). Ženy mají větší naději dožití, ale s vyšší mírou funkční nezdatnosti, disability, zdravotního postižení. Příčinou jsou fyziologické predispozice, a to hlavně menší svalová síla, než mají muži, častější výskyt některých chorob a zdravotních problémů, např. osteoporóza se zlomeninami kostí či Alzheimerova choroba (Klusáková, 2011; Kalvach; Čeledová, Holmerová, a kol., 2011).

Jeden z nejdůležitějších demografických nástrojů je střední délka života. Statisticky stanovuje naději na dožití. Je popsána jako počet let, kterých se s největší pravděpodobností daný člověk dožije. Jiné hodnoty jsou pro muže i ženy. V roce 2010 byla stanovena střední délka života mužů na 74,4 let a u žen na 80,6 roků. Tyto hodnoty se stále navyšují. Demografické stárnutí je vnímáno většinou negativně. Ve spojitosti s tzv. demografickou revolucí pozorujeme přibývání seniorů a to hlavně z důvodů relativních (snížení porodnosti, počtu dětí a mladých lidí v populaci) a absolutních (nárůst počtu starých lidí, úbytek úmrtnosti v mladém a středním věku, prodloužení života ve stáří, zestárnutí silných poválečných ročníků) (Ondrušová, 2011; Kalvach; Čeledová, Holmerová, a kol., 2011).

Diferenciace generačních podob je závislá na dynamičnosti společnosti. Čím byla dynamika rychlejší, tím byla struktura stáří odlišnější. Například srovnáme-li staré lidi v minulém století a současné seniory, pozorujeme zcela odlišné stáří. Dnešní senioři by se před sto lety svého stáří většinou nedožili. Střední délka života byla totiž o třicet let kratší (Sak, Kolesárová, 2012).

3. Gerontologie a geriatrie

Se stoupající rychlostí demografického stárnutí byl utvořen nový vědní obor – gerontologie. Ta zkoumá jednotlivá témata týkající se stárnutí a stáří. Tvůrcem tohoto konceptu byl I. I. Mečnikov. Gerontologie pochází ze slova „geron, gerontos,“ = starý člověk a „logos,“ = nauka (Ondrušová, 2011).

„Gerontologie je interdisciplinární věda, která zkoumá zákonitosti, příčiny a projevy stárnutí, problematiku starých lidí a života ve stáří.“ (Ondrušová, 2011, s.14)

„Vychází z poznatků, že znalost zvláštností diagnostiky a terapie chorob ve stáří, rozpoznávání geriatrických rizik včetně omezené funkční rezervy a důraz na udržení soběstačnosti a fyzické zdatnosti zlepšují prognózu seniorů v případě onemocnění i výsledky zdravotní péče.“ (Topinková, 2005, s. 3)

S narůstajícím věkem stoupá četnost nemocí, polymorbidita, polypragmázie a snižování fyzické zdatnosti a soběstačnosti. Právě z těchto důvodů, a to hlavně pro stoupající nemocnost, dochází k vysoké spotřebě zdravotní péče. 35 % z celkových nákladů na zdravotnickou péči je použito na ošetřování pacientů nad 65let. V této souvislosti vznikl termín „geriatrizace“ medicíny. Což označuje jev, který popisuje nárůst pacientů nad 65 let ve většině lékařských oborů. V roce 1962 byla v ČR založena Česká gerontologická společnost. Geriatrie se poté odtrhla od ostatních klinických oborů. Následně v roce 1983 se stala samostatným oborem. Zaměřuje se na specializovanou zdravotnickou péči lidem nad 65 let. Často zde ale nacházíme seniory ve věku nad 70-75 let (Topinková, 2005; Ondrušová, 2011).

Gerontologie se dělí na: Gerontologii teoretickou – zkoumá proces stárnutí, utváří hypotézy a teorie stárnutí a staví teoretické základy pro péči o staré občany. Gerontologii klinickou (geriatrii, geriatrickou medicínu) – zkoumá zdravotní a funkční stav stárnoucího a starého člověka, orientuje se na studium, prevenci, diagnostiku a léčbu chorob ve stáří a jejich specifika. Gerontologii sociální- studuje vzájemné vztahy starých lidí a společnosti a potřeby seniorů. Zabývá se širokým spektrem této oblasti, která pod sebe pojímá demografii stárnutí, sociologii, psychologii, pedagogiku, právní a etické složky související s péčí o seniory. Dále pak témata související se stárnutím a stářím a další oblasti týkající se tohoto tématu (Ondrušová, 2011).

4. Ageismus

Pojem ageismus pochází z výrazu „age“, které v angličtině označuje slovo - věk, stáří. Ageismus je negativní předsudek na podkladě věku či stáří. Častěji je interpretován jako znevýhodňování na základě věku či věkově podmíněné diskriminace (Kabátová, Uríčková, 2013).

Pojem ageismus zaznamenáváme poprvé v USA na sklonku 60. let 20. století. Definice není jednotná. Pojem poprvé použil Robert N. Butler. Popsal jej jako „*proces systematického*

stereotypizování a diskriminace lidí pro jejich stáří, podobně jako se rasismus a sexismus vztahují k barvě pleti a pohlaví.“ (Vidovičová, 2008, s. 111)

Palmore v roce 1999 popsal na základě Butlerovy definice ageismus jako *„jakýkoliv předsudek nebo diskriminaci proti nebo ve prospěch věkové skupiny. Předsudky vůči věkové skupině jsou negativní stereotypy vůči této skupině nebo negativní postoje založené na stereotypu. Diskriminace vůči věkové skupině je nepatřičné, nemístné, negativní zacházení se členy dané věkové skupiny.*“ (Vidovičová, 2008, s. 112)

Mezi nejucelenější definice řadíme vymezení pojmu dle Vidovičové, která jej popisuje takto: *„Ageismus je ideologie založená na sdíleném přesvědčení o kvalitativní nerovnosti jednotlivých fází lidského životního cyklu manifestovaná přes proces systematické, symbolické a reálné stereotypizace a diskriminace osob a skupin a na základě chronologického věku nebo na jejich příslušnosti k určité generaci.*“ (Kabátová, Uričková, 2013)

Z těchto definic vyplývá, že termín ageismus může existovat ve všech věkových skupinách. Toto tvrzení podporuje i Pokorná v roce 2010, která používá v souvislosti s ageismem termíny o youthismu – znevýhodňování mladých nebo adultismu – znevýhodňování dospělých. Předpokládá se ale, že znevýhodňování mladých lidí se neobjevuje tak často jako diskriminace seniorů a nemá tolik negativních následků pro ně samotné ani pro společnost (Kabátová, Uričková, 2013; Vidovičová, 2008).

Kalish v roce 1979 charakterizoval termín „nový ageismus“. Ten popisuje takové chování k seniorům, které je dobře míněné a neúměrně ochranné. V důsledku toho jsou senioři stavěni do pozice pasivních a submisivních. Bugentalová a Hehmanová v roce 2007 popsaly pojem benevolentní ageismus, který zahrnuje postoj k seniorům jako k méně schopným, ale milejším, než je mladá populace. To někdy mívá za následek přehnanou pomoc seniorům, která se může jevit jako znak neúcty, a často tak u nich může vyvolat pocit bezmoci (Vidovičová, 2008).

Ageismus je tedy pojem popisující chování či postoj společnosti k starým lidem, který všeobecně vyjadřuje nízkou hodnotu a nekompetentnost stáří. Z tohoto pohledu je stáří pokládáno za období ztrát, poklesu fyzické zdatnosti, psychické odolnosti a sociální uzavřenosti. Jeví se jako celkový úpadek a zhoršení kvality života. V tomto ohledu se od seniorů nečeká nic kladného, získávají nízký sociální status. Celkově se tak ageismus promítá do chování společnosti tím, že senioři mohou být nedoceňováni, odmítáni, což může

hraničit až s odporem k seniorům. Může dojít k tomu, že starý člověk bude odloučen od společnosti. Ageismus může být popisován taktéž jako averze k seniorům a všemu, co je s nimi spojováno. Ageismus často není jen jednostranný. Na staré lidi také působí silný vliv ageismu. V důsledku toho od mladších generací přebírají oni sami stereotypy o stáří a může docházet k identifikaci s těmito zvyklostmi. Následkem toho poté dochází k ambivalentnímu hodnocení vlastní situace seniora. V praxi to pak vypadá, že senioři jsou relativně se svou situací spokojeni a žijí aktivně, ale přesto soudí, že žijí špatným životem (Vágnerová, 2007; Haškovcová, 2010; Gubrium, Holstein, 2003).

Palmore v roce 1999 roztřídil původce ageismu do 3 kategorií: Individuální (subjektivní psychologické), kulturní a sociální. Do individuálních zdrojů řadíme zejména strach ze smrti a stárnutí jako psychosomatického úpadku (v extrémní poloze gerontofobie), dále frustrace a agrese, ze které může vycházet i hostilita proti zástupcům menšin, nebo autoritářská osobnost, kdy předpojatost může způsobovat manifestace nejistoty. Mezi kulturní původce ageismu náleží heterogenní faktory jako hodnotové systémy, jazyk (degradující názvy pro seniory), mediální kultura (poměr množství a kvality vystupování seniorů v médiích), humor, umění a literatura. Do sociálních zdrojů ageismu řadíme především demografii (vysoký počet seniorů), věkové a strukturální nesoulady, věkový a generační konflikt, věkovou segregaci, historickou změnu statusu stáří, „nevhodná“ paradigmatu stáří, jazyk, média a populární kulturu (Vidovičová, 2008 cit. dle Palmore 1999).

Podle Vidovičové (2005) můžeme věkovou diskriminaci dle různých zdrojů nacházet v nadcházejících odvětvích společnosti:

- občanství (problém participace, občanství druhé třídy)
- pracovní trh (marginalizace, nezaměstnanost osob ve vyšším věku)
- důchodový systém (předčasné důchody, rigidita systému)
- zdravotní péče (rozpočtová politika a omezování výdajů, definice oprávnění, etika péče, zneužívání a špatné zacházení se seniory)
- sociální péče
- životní prostředí (prostorová segregace, bariéry volného pohybu)
- média (neviditelnost seniorů, neobjektivní budování image stáří)
- jazyk, literatura, vtipy, jazykové obraty
- vzdělání (nerovný přístup vzhledem k ostatním věkovým skupinám)
- věda (selekce výzkumných témat, zkreslení v paradigmatu) a další.

K nejčastěji užívaným mýtům či předsudkům o stáří řadíme:

- Nemoc – dojem, že u většiny seniorů je choroba závažným problémem, kvůli kterému pobývají velmi často v posteli, jsou vysílení, potřebují neustálé ošetřování až ústavní péči. Postihují je akutnější nemoci v porovnání s mladšími generacemi. V důsledku nemoci se nemohou zapojit do běžných činností.
- Impotence – mínění, že většina seniorů je pohlavně neaktivní. Pokud je tomu naopak, je to považováno za abnormální jev. Sexualita je v tomto životním období nevýznamná.
- Ošklivost – protože ideál krásy je v naší společnosti především vázán na mládí, můžeme se setkat s tím, že stárnoucí lidé (nejvíce ženy) se obávají s přibývajícím věkem její ztráty. Z těchto předsudků mohou vyplývat nepatřičné názvy pro označení seniorů (bába, babizna, fosílie, čarodějnice, sevrklý dědek apod.), které jsou někdy užívané v běžné mluvě.
- Pokles duševních schopností-představa, že se stárnutím je neodvratně spojen pokles některých schopností (motivace, učení se, poznávání).
- Duševní choroba- mínění, kdy je brána duševní porucha jako postižení, které je nevyhnutelné a neléčitelné a je těsně spojeno se stářím.
- Zbytečnost – v důsledku změny zdravotního stavu nebo projevu duševní choroby dochází k vytěsňování seniorů ze společnosti. Můžou se tvořit mylné domněnky, že starší lidé nejsou schopni dále pracovat. Je - li tomu naopak a senior má možnost pracovat, pak se jeho práce považuje za neproduktivní.
- Izolace- pohled na většinu seniorů jako na společensky izolované či žijící osaměle.
- Chudoba – rozsáhlé spektrum názorů a představ o seniorech jako chudých, až po domněnku o seniorech jako bohatých – oboje v negativním smyslu.
- Deprese – mínění, že senioři jsou postiženi nemocí a bezmocí, jsou senilní, neužiteční, osamělí, v bídě, následkem toho také deprimovaní, nutně trpí depresí.
- Politická moc – představa, že senioři jsou vlivná, sobecká politická síla. Domněnka, že svou mocí politiky odkloní od nutnějších. (Jirásková, 2005)

Naopak seniorský věk může prokazovat i rádobu pozitivní zkratkovité vnímání stáří jako období moudrosti, politické moci, laskavosti, bohatství a individuální svobody. Výše jmenované vlastnosti stáří jsou přisuzované vzory povahy jednotlivců na celou skupinu (Vidovičová, 2008).

5. Mezigenerační konflikty

V současné společnosti se střetávají čtyři žijící lidské generace. Vliv doby, v níž se jednotlivá generace narodila a která je formovala, působí na odlišné smýšlení. Přisuzuje se to oboustrannému nepochopení mezi těmito generacemi, neschopnosti vžít se do potřeb a obtíží druhých či pramení z pokřiveného názoru na jednotlivé generace. V historii většinou tyto generace žily v těsné blízkosti. Snažily se vyjít si vstříc, pomáhaly si navzájem. To vedlo k většímu porozumění. V dnešní době se však každá generace snaží žít samostatně, a proto je důležité, aby se mladí i starší snažili vycházet si vstříc, dodržovali pravidla vzájemné intimity a respektu soukromí. Hned po manželských konfliktech jsou mezigenerační spory nejběžnějšími mezilidskými neshodami. Hlavním problémem mezigeneračních sporů je to, že se pak vzájemně tyto generace odcizují. Tím se prohlubuje oboustranně nezáměr a nepochopení, v nejhorších případech až agresivita. Mladá generace vyčítá seniorům zastaralé myšlení a nemodernost. Naopak senioři mladým lidem vytýkají, že jsou lhostejní a nepořádní. Proto je důležité si uvědomit, že každá generace prožila jiný život a utvořila si své vlastní návyky, které je značně ovlivňují (Hrdličková, 2009).

Zástupci mladé generace dnešní doby se ztotožňují s všeobecným trendem, který je zaměřen na úspěch a osobní kariéru. Jsou zdraví a plní energie, a proto se často o stáří nezajímají. Ve svém okolí mají možnost se se seniory setkávat. Často na ně reagují ambivalentně. Ve většině případů mají pěkné vztahy se svými blízkými seniory (babičky, dědečkové), ale u ostatních seniorů, kteří jsou pro ně neznámí, mají tendence přehlížet je či podceňovat, někdy na ně být až nepřátelští (Haškovcová, 2012).

V mezigeneračních sporech proti sobě nemusí být pokaždé mladí a ti nejstarší. Většinou tento problém nastává mezi dvěma sousedícími generacemi. Kalish v roce 1979 naopak popisuje generaci nejmladších a nejstarších jako vzájemné spojence, kteří mají ve společnosti stejné obtíže. Obě tyto generace jsou často vylučovány ze sociální linie a jsou opakovaně osočovány za svoji neproduktivní roli ve společnosti. Společným znakem pro obě věkové skupiny je touha po finanční svobodě a nezávislosti. Pro zlepšení mezigenerační soudržnosti a potlačení ageismu by měla média prezentovat i starší spoluobčany jako přirozenou část společnosti (Vidovičová, 2008 cit. dle Kalish 1979; Daniel, 2012).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

Cíle práce

Cíl 1: Zjistit, zda respondenti budou vědět, co znamená pojem ageismus.

Cíl 2: Zjistit, zda si respondenti myslí, že jsou senioři ve společnosti diskriminováni.

Cíl 3: Porovnat zkušenosti respondentů žijících ve společné domácnosti se seniory a respondentů, kteří se se seniory z rodinného kruhu setkávají 1x do měsíce.

Cíl 4: Zjistit nejčastější zkušenosti respondentů se seniory.

6. Metodika výzkumu

Cílem výzkumu bylo zmapovat postoje studentů k seniorům. Výzkum bakalářské práce má kvantitativní povahu. Pro obdržení dat byl použit dotazník, který byl vytvořen vlastní konstrukcí. Tvorba dotazníku byla inspirována otázkami z bakalářské práce Ageismus ve společnosti – postoje současné mládeže od Petry Bočkové (2011) a Vnímání seniorů společností od Libuše Šandové (2012). V úvodní hlavičce dotazníku byl krátký text, který měl studenty seznámit s významem, proč dotazník vyplňují. Bylo zde stručně popsáno, jak mají dotazník vyplňovat. Také zde byly uvedeny základní informace o autorovi dotazníku (mé jméno, škola, kterou studuji). V dotazníku bylo použito 13 otázek. Byly to otázky uzavřené (polytomické výběrové a výčtové), polouzavřené, filtrační a identifikační. Otázky se zaměřovaly na zmapování znalostí studentů o pojmu ageismus. Další část dotazníku se zabírala míněním studentů, které se týkalo diskriminace seniorů. Na tuto část navazovaly otázky týkající se vztahu respondentů k seniorům v závislosti na společném soužití v jedné domácnosti. Nakonec v dotazníku byly použity otázky, které měly ve výsledku popsat, jakou mají studenti nečastější zkušenost se seniory. Tvorba dotazníku trvala asi 3 měsíce (počátek prosince 2012 až polovina března 2013). V polovině února byli osloveni ředitelé škol, ve kterých se měl provádět výzkum. Pro něj byly vybrány 2 školy zdravotnického zaměření a 2 školy obchodního a zemědělského zaměření. V každé škole byly voleny třídy nejvíce vyhovující pro výzkum. Všechny třídy byly vybrány záměrně. Ve všech školách byly voleny 4. ročníky, a to z důvodu dosažení plnoletosti žáků, která se v tomto ročníku předpokládá. V březnu byla schválena konečná verze dotazníku, která měla být použita k výzkumu na školách. Následně byl proveden pilotní předvýzkum, jeho cílem bylo zjistit, zda je dotazník srozumitelný. Pro pilotáž bylo vybráno 6 studentů středních škol různého zaměření. Po

vyhodnocení těchto dotazníků byla pro nesrozumitelnost vyřazena jedna otázka. Poté následoval průzkum na středních školách. Ředitelé, kteří byli kontaktováni, umožnili provést v jednotlivých třídách šetření. To probíhalo na konci března 2013 (19. -28. 3. 2013) vždy v poledních hodinách (od 11:45 - 13:15) v hodinách občanské výchovy (ZSV, apod.). Vyučujícími jsem byla vždy vřele přijata. Studentům jsem byla představena a poté jim byl objasněn důvod, proč se účastní průzkumu. Před rozdělením dotazníků byli žáci upozorněni na to, že je dotazník anonymní a zcela dobrovolný. Byli poučeni, že odpovědi mají kroužkovat a že některé otázky mají možnost více odpovědí. Vše bylo přesně popsáno v hlavičce úvodu na dotazníku. Základním předpokladem výzkumného šetření byla ochota respondentů vyplnit dotazník. Anonymita byla zajištěna obálkou, do které studenti sami vkládali své vyplněné dotazníky. Celkový počet všech žáků ve 4. ročnících mi nebyl znám. Počet zúčastněných respondentů byl 88 žáků, což tvořilo 100 % přítomných žáků ve třídě v den konání výzkumu. Vybráno bylo celkem 88 relevantně vyplněných dotazníků, což tvoří 100% návratnost.

Struktura dotazníku:

1. – 2. otázka se soustředila na znalost pojmu ageismus.
3. – 4. otázka se zabývala zkušenostmi a názory studentů v souvislosti s diskriminací seniorů.
5. otázka se zabývala postojem k seniorům.
6. otázka měla zmapovat četnost a důvody styku studentů se seniory.
7. otázka se soustředila na chování respondentů k seniorům v souvislosti s předchozí zkušeností s nimi.
8. – 9. otázka se dotazovala na nejhorší a nejlepší zkušenosti se seniory.
10. otázka se zabývala vztahy studentů k seniorům.
11. – 12. otázka byla otázka kategorizační.

6.1 Výzkumné otázky:

Na podkladě vymezených cílů práce, zkoumání literatury a provázanými výzkumy byly vymezeny tyto výzkumné otázky:

1. VO: Bude většina respondentů vědět, co znamená pojem ageismus?
2. VO: Bude si většina respondentů myslet, že jsou senioři ve společnosti diskriminováni?

3. VO: Budou mít respondenti kladnější vztah k seniorům, pokud s nimi žijí ve společné domácnosti?
4. VO: Jakou zkušenost mají respondenti se seniory?

6.2 Charakteristika výzkumného vzorku:

Celkový počet respondentů byl 88 studentů ze čtyř středních škol různého zaměření. Pro výzkum byl volen pouze čtvrtý ročník. Tento vzorek byl volen záměrně pro dosažení plnoletosti, která se v tomto ročníku předpokládá. Výzkumu se zúčastnili všichni oslovení studenti, kteří byli ten den ve třídě. Všechny školy pocházejí ze Středočeského kraje.

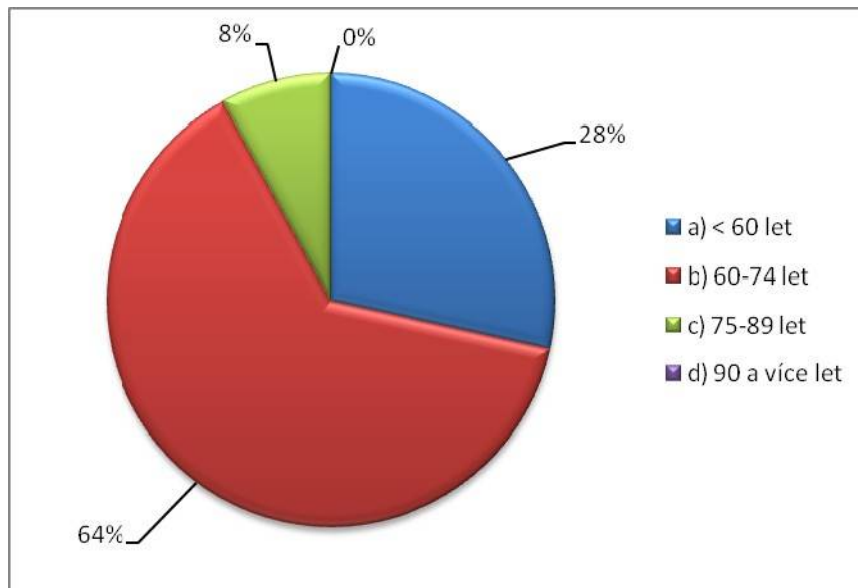
6.3 Zpracování získaných dat a jejich vyhodnocení

Ke zpracování získaných dat z dotazníku byla použita popisná statistika. Z programových prostředků byl při tvorbě grafů, tabulek a celkového přehledu výsledků odpovědí všech dotazníků aplikován Microsoft Office Excel 2007. Text je vytvořen v programu Microsoft Office Word 2007. V grafech jsou hodnoty uvedené v procentech. Tabulky obsahují absolutní četnosti a relativní četnosti v procentech

7. Analýza a zhodnocení dat

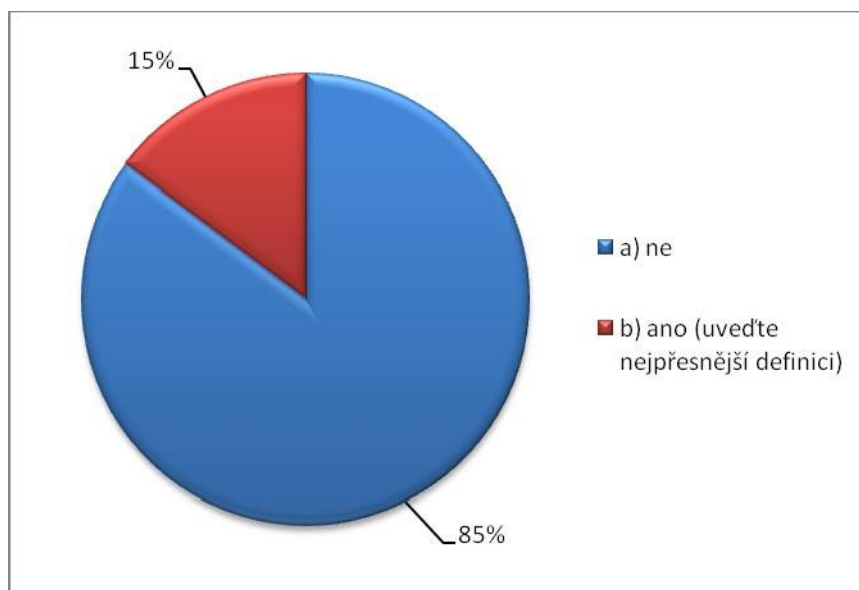
Otázka č. 1: Od kolikátého roku si myslíte, že řadíme lidi do seniorského věku?

Obrázek 1: Graf týkající se zařazení seniorů do věkové skupiny - seniorský věk

V první otázce studenti měli označovat odpověď, v kolika letech si myslí, že se člověk stává seniorem. Dělení bylo použito dle definice Světové zdravotnické organizace (WHO) Podle ní se seniorem jedinec stává v 60ti letech života. Studenti zúčastnění ve výzkumu označili správnou odpověď, a to možnost b) 60-74let (dle WHO) v 56 případech, což tvoří 64 % ze všech dotazovaných respondentů. Druhou nejčastější volbou byla možnost a) < 60 let, kterou volilo 25 respondentů. V procentuálním zastoupení tak tvořenou 28 % z celku. Nejméně označovanou odpovědí byla možnost c) 75-89let, kterou označilo za správnou 7 respondentů – v procentech tvořenou 8 procenty. Možnost d) 90 a více let nevolil žádný student.

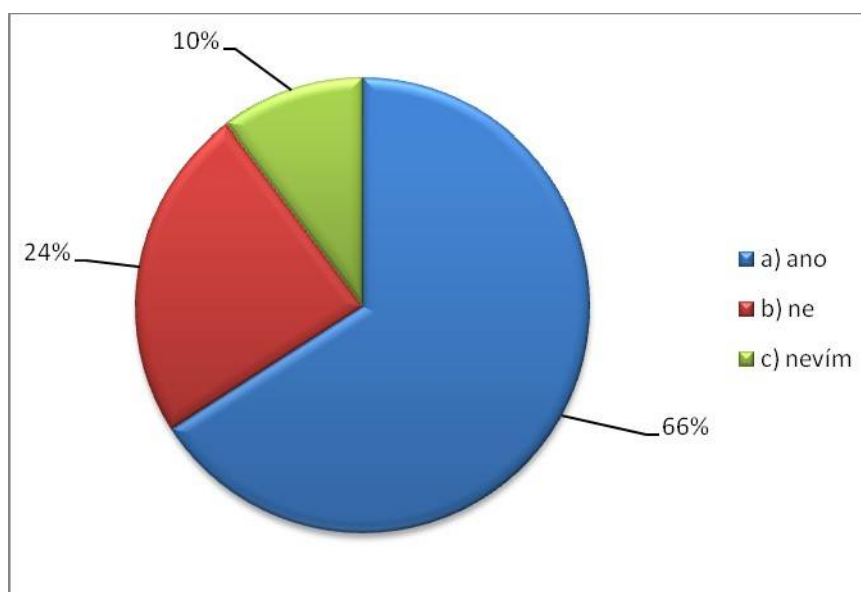
Otázka č. 2: Víte co znamená pojem ageismus?

Obrázek 2: Graf týkající se znalosti pojmu ageismus

Z této otázky mělo vyplynout, zda dotazovaní studenti znají pojem ageismus. Po sečtení všech dotazníků bylo vyhodnoceno následující: většina – 75 (85 %) respondentů nevěděla, co znamená pojem ageismus. Odpověď b), kterou měli žáci kroužkovat, pokud znají tento pojem a umí jej vysvětlit, označilo 13 žáků (15 %). Význam pojmu ageismus z těchto žáků byl uveden správně ve 12 případech. Pouze 1 žák napsal nepřesnou definici, a to, že ageismus je mezigenerační nesnášenlivost. Dalších 6 studentů definovalo ageismus jako znevýhodňování seniorů ve společnosti. Ve 4 případech dotazovaní uvedli obecnější definici, a to, že se ageismus týká problematiky seniorů ve společnosti. 2 respondenti uvedli, že ageismus se týká zařazení seniorů do společnosti.

Otázka č. 3: Myslíte si, že jsou senioři v některé sféře společností diskriminováni?

Obrázek 3: Graf týkající se názorů respondentů na diskriminace seniorů ve společnosti.

Touto otázkou bylo zjišťováno, zda si studenti myslí, že jsou senioři v naší společnosti znevýhodňováni. 58 (66 %) studentů si myslí, že jsou senioři ve společnosti diskriminováni, což tvoří většinu respondentů v našem šetření. V 21 (24 %) případech je tomu právě naopak. 9 (10 %) respondentů nevědělo, zda jsou senioři ve společnosti diskriminováni

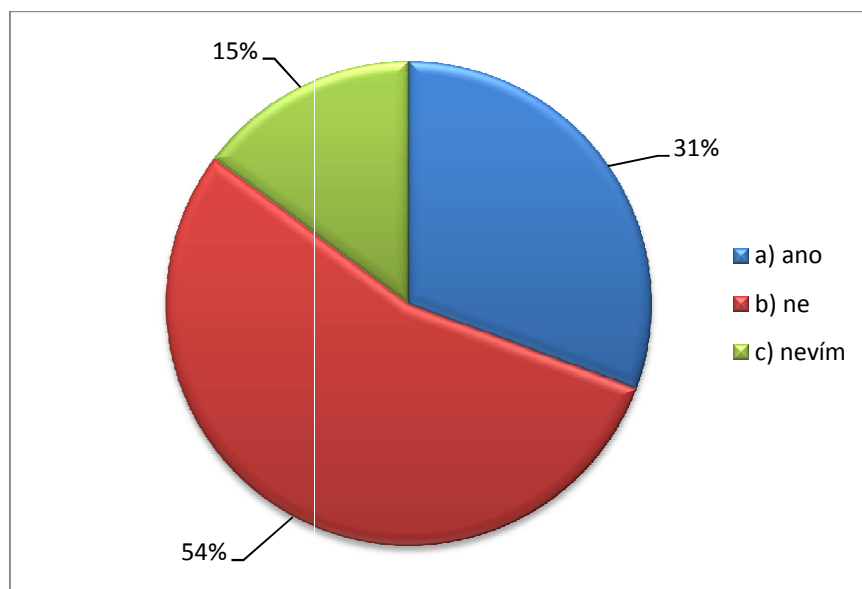
Otázka č. 3a: Pokud jste odpověděl/a na předchozí otázku ano, označte, v jakých sférách si myslíte, že jsou senioři nejčastěji diskriminováni (můžete uvést více odpovědí):

Tabulka 1: Četnost nejčastějších míst společnosti, kde jsou dle respondentů senioři diskriminováni.

odpovědi	absolutní četnost	relativní četnost v %
1) zdravotní péče	14	12
2) sociální péče	13	11
3) důchodový systém	15	13
4) pracovní trh	46	40
5) vzdělání	11	10
6) jazyk, literatura	4	3
7) média	8	7
8) občanství (spolupodílení se na rozhodnutích,...)	4	3
celkem	115	100

Pokud v předchozí 3. otázce volili studenti odpověď ano, měli v následující části podotázky udávat místa, kde podle nich dochází nejčastěji k diskriminaci seniorů. Z vybraných odpovědí nejvíce dotazovaných kroužkovalo možnost 4) pracovní trh, kterou označilo 46 studentů (40 %). Druhou nejčastější odpovědí byla možnost 3) důchodový systém, což tvořilo od respondentů 15 hlasů, v procentech to je pak 13 %. Na třetím místě se umístila odpověď 1) zdravotní péče se čtrnácti body (12 %). Následující příčku obsadila možnost 2) sociální péče, kterou zvolilo 13 (11 %) jedinců zúčastněných ve výzkumu. Odpověď 5) vzdělání, volilo 11 respondentů (10 %). Možnost 7) média kroužkovalo celkem 8 z dotazovaných studentů. V procentech tvořené 7 %. Na posledním místě se umístily se stejným množstvím bodů možnost 6) jazyk, literatura a možnost 8) občanství, s absolutní četností 4 bodů, v procentech tvořené 3 %.

Otázka č. 4: Setkal/a jste se někdy osobně s diskriminací seniorů?

Obrázek. 4: Graf týkající se osobních zkušeností respondentů s diskriminací seniorů.

Čtvrtá otázka se dotazovala na osobní zkušenost se znevýhodňováním seniorů ve společnosti. Z grafu vyplývá, že ve 48 (54 %) případech se studenti nesetkali s diskriminací seniorů. Naopak 27 (31 %) studentů uvádí, že byli svědky diskriminace seniorů. K třetí možnosti, která vypovídá o tom, že studenti nevědí, zda byli svědky diskriminace seniorů, se hlásilo 13 (15 %) respondentů.

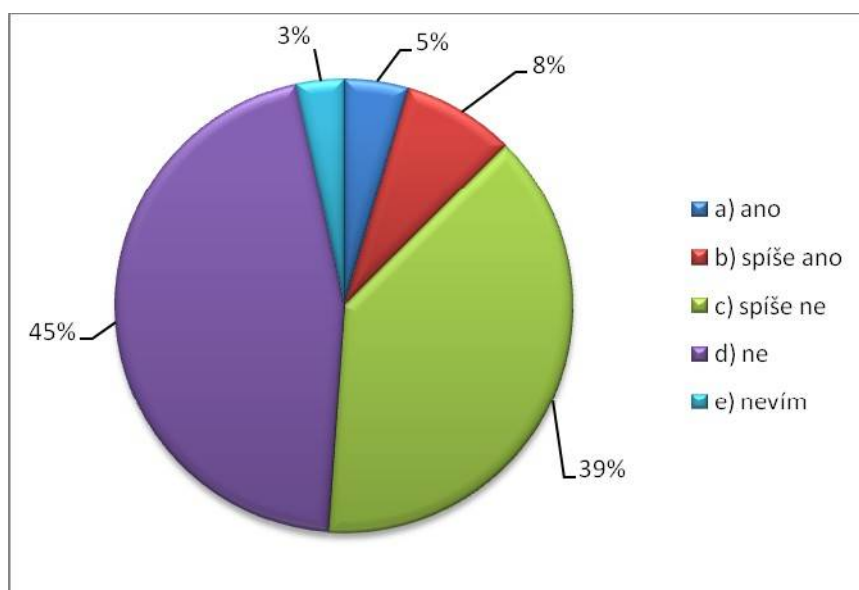
Otázka č. 4. a: Pokud jste odpověděl/a na předchozí otázku ano, označte, kde jste se setkal/a s diskriminací seniorů (můžete uvést více odpovědí):

Tabulka 2: Četnosti jednotlivých míst, kde se respondenti setkali s diskriminací seniorů.

odpovědi	absolutní četnost	relativní četnost v%
1) na internetu	10	18
2) v TV	10	18
3) v MHD	10	18
4) na ulici	6	11
5) v obchodě	10	18
6) v zaměstnání	6	11
7) jinde – uveďte kde:	4	7
celkem	56	100

Podotázka 4a vychází z označení možnosti a) ano v předešlé čtvrté otázce, která se dotazovala na osobní zkušenost se znevýhodňováním seniorů ve společnosti. Studenti v našem šetření zde zakroužkovali to, v jaké sféře společnosti se stali svědky diskriminace seniorů. Na 1. pomyslném místě se umístilo hned několik možností - 1) na internetu, 2) v TV, 3) v MHD a 5) v obchodě. Ve všech případech volilo tyto odpovědi 10 žáků (18 %). Na další příčce se zapsaly 2 odpovědi se souhlasným počtem bodů od respondentů, a to od 6 (11 %) studentů. V odpovědi 7) jiní studenti udávali místa, která nebyla v nabídce dotazníku, a přesto na onom místě zaznamenali diskriminaci seniorů. Studenti tak udávali tato místa: zdravotnické zařízení - 3 hlasy, úřad - 1 hlas.

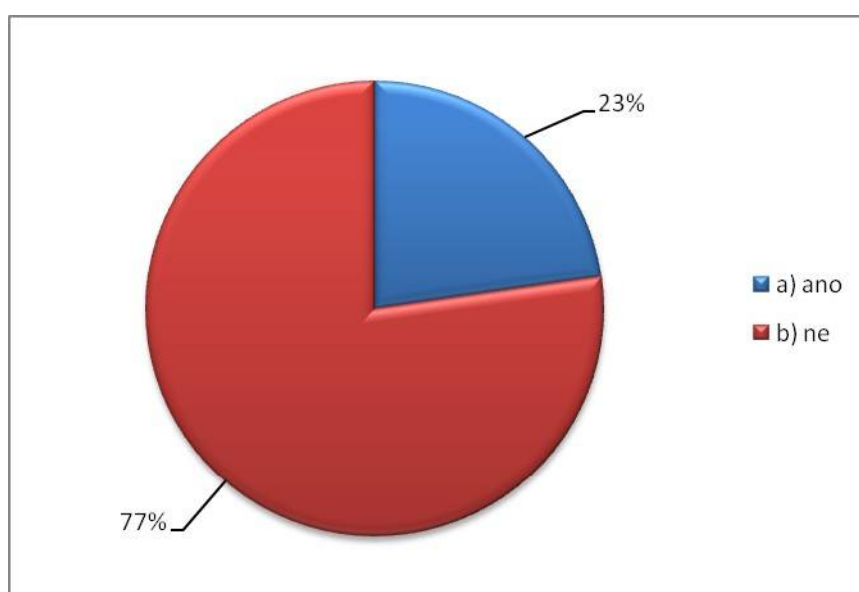
Otázka č. 5: Vnímáte seniory jako přítěž?

Obrázek 5: Graf týkající se vnímání seniorů respondenty.

V páté otázce byli studenti tázáni na to, jak vnímají seniory. Podle grafu můžeme usuzovat, že většina respondentů (84 %) nevnímá seniory jako přítěž. Z toho 45 % dotazovaných kroužkovalo možnost d) ne a zbylých 34 (39 %) žáků odpověď c) spíše ne. Zbylí studenti volili možnost b) spíše ano v 7 (8 %) případech a odpověď a) ano ve 4 (5 %). 3 (3 %) jedinci uvedli, že neví, zda jsou pro ně senioři přítěží.

Otázka č. 6: Žijete ve společné domácnosti s osobou starší 60 let?

Obrázek 6: Graf týkající se zastoupení respondentů žijících ve společných domácnostech se seniory.

Tato otázka měla zmapovat četnost žáků, kteří žijí ve společné domácnosti se seniorem. Z grafu vyplývá, že většina dotazovaných respondentů 68 (77 %) nežije se starší osobou ve společné domácnosti. 20 (23 %) studentů jsou v soužití se seniorem.

Otázka č. 6b: Pokud jste odpověděl/a na předchozí otázku ne, jak pravidelně navštěvujete seniory (příbuzné, známé):

Tabulka 3: Četnost pravidelných návštěv seniorů respondenty dle časového úseku.

odpovědi	absolutní četnost	relativní četnost v%
a) 1x týdně	39	57
b) 1x do měsíce	20	29
c) 1x za půl roku	6	9
d) nenavštěvuji (uveďte důvod, proč je nenavštěvujete – možno uvést více odpovědí)	3	4
celkem	68	100

Z tabulky zjišťujeme, že převážná většina 39 (57 %) studentů navštěvuje seniory minimálně 1x týdně. 20 (29 %) respondentů navštěvuje své známé seniory alespoň 1x měsíčně. Nejméně 1x za půl roku se se seniory schází 6 respondentů (9 %). 3 (4 %) respondenti seniory nenavštěvují vůbec.

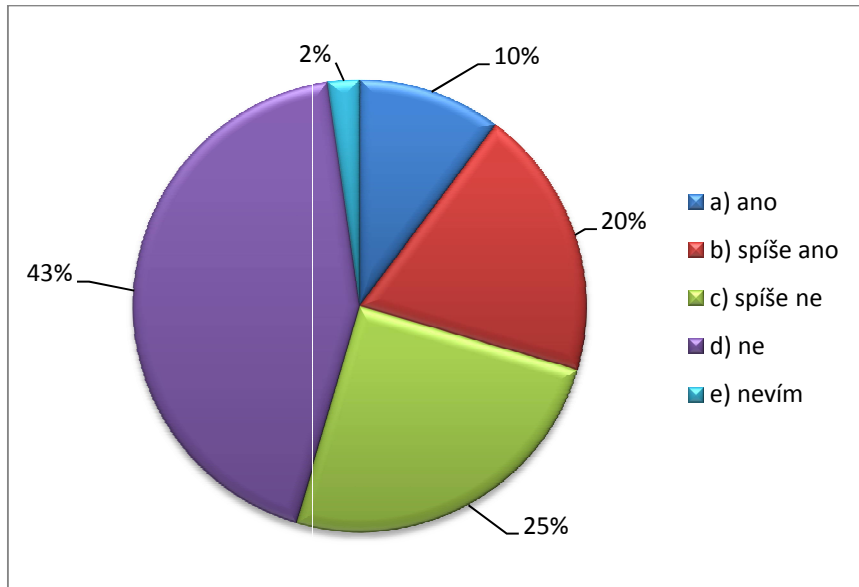
Otázka č. 6bd: nenavštěvuji (Uveďte důvod, proč je nenavštěvujete – možno uvést více odpovědí)

Tabulka 4: Četnosti důvodů proč respondenti nenavštěvují seniory

odpovědi	absolutní četnost	relativní četnost v%
1) neznám ve svém okolí staré lidi	1	33
2) nemám si s nimi o čem povídat	0	0
3) staří lidé mě nezajímají	0	0
4) staří lidé mě rozčilují	0	0
5) jiné (uveďte důvod)	2	67
celkem	3	100

Z předchozí tabulky vycházíme z toho, že 3 respondenti nenavštěvují seniory. Důvody byly následující: 1. z nich uvedl, že ve svém okolí nemá staré lidi. 2. uvedl to, že na to nemá čas. 3. mají rodinné nesváry.

Otázka č. 7: Ovlivnily předchozí zkušenosti vaše chování k seniorům?

Obrázek 7: Graf týkající se ovlivnění chování respondentů předchozí zkušeností se seniory.

V sedmé otázce byli studenti tázáni na to, zda si myslí, že jejich chování k seniorům ovlivnily předchozí zkušenosti s nimi. Z grafu vyplývá, že předchozí zkušenost se seniory respondenty ve většině neovlivnila. Jednoznačně neovlivněných bylo 34 (43 %) studentů. 22 (25 %) dotazovaných si myslí, že spíše nejsou ovlivněni. 30 % žáků souhlasí s ovlivněním jejich chování po předchozí zkušenosti. Z toho 17 (20 %) volilo odpověď b) spíše ano a možnost a) ano volilo 9 (10 %) tázaných. 2 (2 %) studenti nevěděli, zda jsou ovlivněni.

Otázka č. 8: Jaká je vaše nejlepší zkušenost se seniory? (můžete uvést více odpovědí):

Tabulka 5: Četnosti nejlepších zkušeností respondentů se seniory.

odpovědi	absolutní četnost	relativní četnost v%
a) vlídnost a ochota	43	26
b) pracovitost	18	11
c) spolehlivost	23	14
d) zdroj financí	14	9
e) moudrost a zkušenost	57	35
f) žádná nejlepší zkušenost	9	5
g) jiné (uveďte):	0	0
celkem	164	100

Nejlepší zkušeností studentů se seniory byla jejich e) moudrost a zkušenosti, kterou volilo 57 (35 %) respondentů. 43 (26 %) dotazovaných kroužkovalo možnost a) vlídnost a ochota. Odpověď spolehlivost získala 23 (14 %) bodů. 18 (11 %) zúčastněných ve výzkumu si myslí, že senioři jsou pracovití. Pro některé žáky – celkem pro 14 z dotazovaných (9 %) jsou senioři zdrojem financí. 9 (5 %) tázaných nemá žádnou nejlepší zkušenost se seniory.

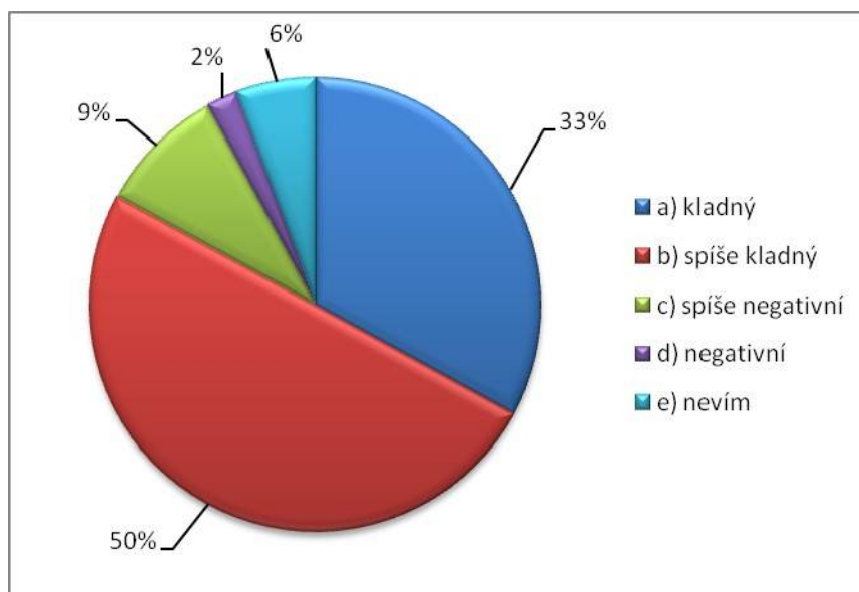
Otázka č. 9: Jaká je vaše nejhorší zkušenost se seniory? (můžete uvést více odpovědí):

Tabulka 6: Četnosti nejhorších zkušeností respondentů se seniory.

odpovědi	absolutní četnost	relativní četnost v%
a) nervozita	21	12
b) hrubost	28	16
c) stěžování si	55	31
d) pesimismus	28	16
e) nedůvěřivost	14	8
f) nemoc, nesoběstačnost	27	15
g) žádná nejhorší zkušenost	7	4
h) jiné (uveďte):	0	0
celkem	180	100

Respondenti udávali jako nejhorší zkušenost se seniory možnost c) stěžování si s četností 55 bodů (31 %) Další nejčastěji označovanou odpovědí v této otázce byla se shodným počtem bodů možnost b) hrubost a pesimismus, který volilo 28 (16 %) žáků. Následnou příčku obsadila nemoc a nesoběstačnost seniorů s 27 body (15 %). 21 (12 %) studentů udávalo jako nejhorší zkušenost nervozitu. Druhou nejméně volenou odpovědí byla možnost e) nedůvěřivost s celkovým výsledkem 14 (8 %) bodů. Žádnou nejhorší zkušenost se seniory nemá 7 (4 %) dotazovaných.

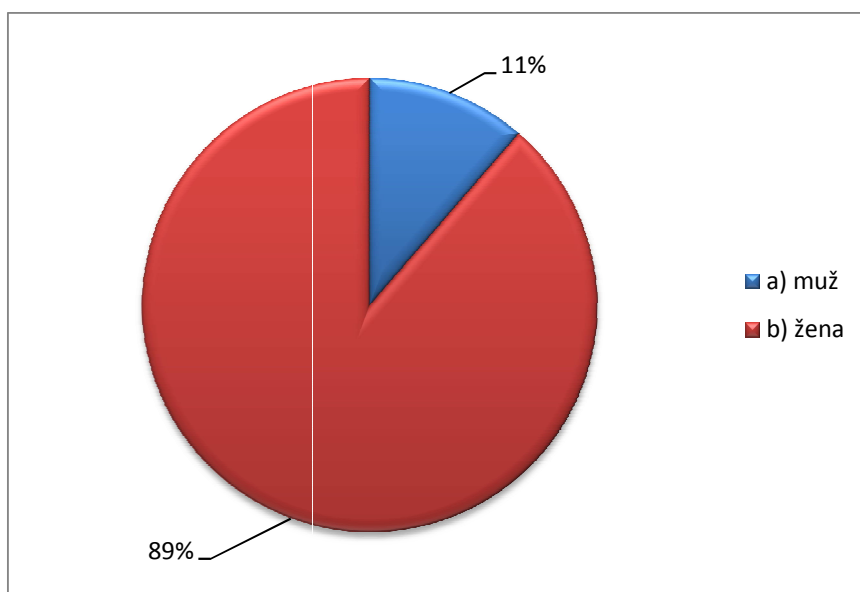
Otázka č. 10: Jak hodnotíte Váš vztah k seniorům?

Obrázek 8: Graf týkající se vztahů respondentů k seniorům.

Otázka číslo 10 měla v našem šetření zmapovat vztahy zúčastněných respondentů k seniorům. Z dotazovaných studentů - 83% hlasovalo kladně. Odpovědí, která měla nejvíce bodů, byla možnost b) spíše kladný (50 %), dále pak a) kladný se 29 hlasy (33 %). Respondenti měli spíše negativní postoj v 8 (9 %) případech a negativní pouze 2 (2 %). 5 (6 %) jedinců, kteří vyplňovali dotazník, nevědělo, zda mají kladný, či negativní postoj k seniorům.

Otázka č. 11: Jste:

Obrázek 9: Graf týkající se pohlaví respondentů.

Z grafu vyplývá, že drtivá většina našich respondentů jsou ženy. Průzkumu se účastnilo 78 (89 %) žen a 10 (11 %) mužů.

Otázka č. 12: Váš věk je:

Tabulka 7: Četnost věku respondentů.

odpovědi	absolutní četnost	relativní četnost v%
a) pod 18 let	0	0
b) 18 a více let	88	100
Celkem	88	100

Všichni dotazovaní udávali svůj věk vyšší či roven 18ti letům.

8. Diskuze

Cílem praktické části bakalářské práce bylo u studentů zhodnotit, zda znají pojem ageismus. Dále pak zmapovat postoje studentů k seniorům. K šetření byly stanoveny 4 výzkumné otázky. Pomocí kvantitativního šetření, kterého se zúčastnilo 88 studentů středních škol v Středočeském kraji, byly vyhodnoceny následující poznatky:

VO1: Bude většina respondentů vědět, co znamená pojem ageismus?

Časový interval, který stanovuje věkovou hranici pro to, kdy se jedinec stává seniorem, byl dle teorie vycházející z definice WHO stanoven k 60. roku člověka. Na otázku, kde měli respondenti uvádět, v kolika letech se člověk stává seniorem, správně odpovědělo 56 (64 %) dotazovaných. 25 (28 %) studentů označilo počínající dobu pro seniorský věk nižší 60-ti let a 7 (8 %) žáků si myslelo, že seniorský věk počíná v 75 letech. Tato otázka byla uvedena v dotazníku pro to, aby se posoudilo, zda studenti vůbec mají představu, do jaké věkové kategorie senioři spadají.

Následná otázka mapovala to, jestli studenti znají pojem ageismus. Po vyhodnocení dotazníku se ukázalo, že drtivá většina (85 %) neví, co tento termín znamená, avšak to nevyklučovalo to, že se s diskriminací seniorů nesetkali či nad ní nikdy neuvažovali. Pouze v jedné třídě (ZA) 13 žáků odpovědělo, že ageismus znají, ale někteří z nich napsali nepřesnou definici. Po konzultaci s vyučujícím v této třídě jsem byla seznámena s tím, že tuto látku studenti již probírali, a proto jsou výsledky výzkumu značně ovlivněny. Závěrem k této výzkumné otázce lze shrnout toto: studenti mají ve většině případů jasno, kdy se člověk stává seniorem, ale o problematice znevýhodňování seniorů nejsou dostatečně informováni.

Dle studie ve Velké Británii v roce 2004 bylo prokázáno, že zařazení respondentem člověka do seniorské populace závisí na věku. Přičemž mladší generace volila nižší věk pro počátek seniorského věku než populace pohybující se v období dospělosti. (Vidovicová, 2008). To ve svém výzkumu potvrzuje i Bočková (2010) a Staňková (2010).

VO2: Bude si většina respondentů myslet, že jsou senioři ve společnosti diskriminováni?

Z výzkumu vyplynulo, že většina (66 %) respondentů si myslí, že jsou senioři diskriminováni. Nejvíce se podle nich tento jev vyskytuje na pracovním trhu. Tuto oblast, ve které jsou senioři znevýhodňováni, označilo 46 (40 %) respondentů. Vlastní zkušenost s diskriminací seniorů

mělo 27 (31 %) studentů. Z toho vyplývá, že většina studentů si myslí, že se s diskriminací seniorů nesetkali osobně.

V porovnání s výsledky šetření v bakalářské práci Libuše Šandové (2012), která se taktéž zabývala vlastní zkušeností studentů s diskriminací seniorů, bylo v našem výzkumu o polovinu méně pozitivních odpovědí. Bylo to přisuzováno tomu, že v našem šetření byli všichni žáci osmnáctiletí a Šandová měla respondenty kategorizované od 18 do 29 let. Podle mého názoru důvod, proč je smýšlení o diskriminaci seniorů v těchto 2 šetřeních rozdílné, je to, že ve věku, ve kterém jsou naši respondenti, nejsou ještě zcela plně začleněni do běžného koloběhu života, a proto mohou mít zkreslené informace či představy.

Studenti, kteří odpovídali kladně na vlastní zkušenost s diskriminací seniorů, udávali se stejnou četností (10 respondentů) tyto oblasti: na internetu, v TV, v MHD a v obchodě. V této otázce byla možnost připsat ještě jinou variantu, která není v nabídce. 3 studenti psali, že se setkali s diskriminací seniorů ve zdravotnickém zařízení a jeden respondent na úřadě. V našem šetření nejsou výsledky příliš odlišné. Na stejnou otázku odpovídali i respondenti ve výzkumu od Šandové, která ve svém šetření uvádí, že mladí ve velké míře volili možnost diskriminace seniorů na internetu. Starší generace nad 40 let uváděla nejvíce diskriminaci v MHD.

V otázce, která se ptala, zda studenti vnímají seniory jako přítěž, většina odpověděla záporně. To v souvislosti s diskriminací seniorů naznačuje, že tito respondenti, kteří se zúčastnili šetření, by neměli mít předpoklad pro diskriminaci seniorů. Avšak to nelze tvrdit s jistotou.

VO3: Budou mít respondenti kladnější vztah k seniorům, pokud s nimi žijí ve společné domácnosti?

V dotazníku 20 studentů označilo, že žijí ve společné domácnosti se seniorem. Tito studenti označovali svůj vztah k seniorům ve většině případech jako kladný (7 studentů) či spíše kladný (10 studentů), vyloženě negativní postoj měli 2 studenti žijící ve společné domácnosti se seniorem. Pouze jeden student nedokázal posoudit, zda má negativní, či pozitivní postoj k seniorům. Shodné bylo také množství studentů, kteří se se seniory setkávají 1x měsíčně. Ti uváděli svůj vztah k seniorům v šesti případech jako kladný a spíše kladný v 11 případech. Spíše negativní postoj měl 1 student. 2 studenti nevěděli, zda mají kladný, či záporný postoj k seniorům. Po porovnání těchto 2 skupin studentů jsme mohli vyvodit závěr, že respondenti v mém vzorku nebyli výrazně ovlivněni soužitím ve společné domácnosti se seniory oproti

žákům, kteří se se seniory setkávají 1x měsíčně. Obě skupiny měly ve většině kladný postoj k seniorům. Jinak tomu také nebylo u skupiny studentů, kteří se seniory setkávají 1x týdně. Ti také ve většině (34 respondentů) udávali pozitivní postoj k seniorům. Dále jsem byla udivena výsledkem, který vzešel z dotazníků žáků, kteří se se seniory setkávají 1x za půl roku. Ze šesti respondentů ani jeden neuvedl, že má kladný postoj k seniorům. Shodný počet volených možností měl postoj spíše kladný a spíše negativní.

Anežka Barešová ve své bakalářské práci řeší téma vícegeneračního soužití se seniorem v domácím prostředí. V jejím výzkumu, který měl kvalitativní charakter, píše následující shrnutí o vlivu soužití se seniorem ve společné domácnosti na výchovu vnoučat: *„Díky tomu, že děti měly možnost vidět stárnutí a stáří zblízka, dokážou lépe pochopit starého člověka. Porozumět jeho náladám, chování i názorům. Nebojí se přijít k nim pro radu. Nedělá jim problém vyslechnout je a pomoci jim.“* (Barešová, 2012, s. 70)

Po vyhodnocení dotazníků jsem si uvědomila, že pro větší přínos výzkumu by bylo vhodné doplnit dotazník o otázku, která by se dotazovala na negativní, či pozitivní přínos soužití ve společné domácnosti se seniory. Z toho by bylo více jasné, zda studenty soužití se seniorem pod jednou střechou obohacuje, nebo zda jim toto soužití nevyhovuje.

VO4: Jakou zkušenost mají respondenti se seniory?

Z dotazníku vyplývá, že většina (68 %) studentů si myslí, že předchozí zkušenost jejich vztah k seniorům podstatně neovlivnila. Převážné množství má k seniorům kladný vztah. V dotazníku byly otázky týkající se pozitivních a negativních zkušeností položeny polouzavřenou formou. Možnost vlastní odpovědi nezvolil nikdo. Nejdříve studenti byli dotazováni na nejlepší zkušenost se seniory. Respondenti označovali v nabídnutých příkladech možnost e) moudrost a životní zkušenosti a to v 57 případech. O něco méně byla volena odpověď a) vlídnost a ochota. Ta byla označována 43 respondenty. Podobné výsledky vyšly i ve výzkumu Šandové (2012), kde mladší generace volila také nejvíce vlídnost a ochotu. Starší generace vybrala jako nejlepší zkušenost se seniory jejich moudrost a životní zkušenosti. Naopak jako nejhorší zkušenost se seniory u studentů v našem výzkumu byla zaznamenávána možnost c) stěžování si a to v 55 případech. Další možnosti neměly výrazně odlišné hodnoty.

Z mého výzkumu bohužel pro neshodný počet žen a mužů nemá význam porovnávat rozdíly v postojích k seniorům v závislosti na pohlaví respondentů. Pro nepoměr mezi jednotlivými

četnostmi studentů v daných třídách nelze porovnat a s jistotou vyvodit, zda mají studenti zdravotnického zaměření kladnější postoj k seniorům než studenti na obchodní a zemědělské škole. Přesto však lze popsat postoje v jednotlivých třídách následně. Na 1. zdravotnické škole mělo z osmnácti studentů postoj k seniorům 10x kladný, spíše kladný sedmkrát a jeden respondent uvedl možnost e) nevím. V 2. zdravotnické škole bylo 15 respondentů. Ti udávali svůj postoj k seniorům jako kladný ve čtyřech případech a jedenáctkrát jako spíše kladný. Na obchodní škole bylo dotazováno 26 žáků. Ti posuzovali svůj postoj k seniorům jako kladný v sedmi případech, spíše kladný 11x, spíše negativní 3x, negativní 2x a 3 studenti označili možnost e) nevím. Na zemědělské škole bylo osloveno 29 studentů. Ti ve svých odpovědích označovali postoj k seniorům jako kladný u osmi žáků, spíše kladný u patnácti, spíše negativní 5x a jeden student volil možnost e) nevím. Z tohoto shrnutí vyplývá, že ani jeden student zdravotnické školy neuvedl negativní postoj k seniorům. Tento výsledek můžeme ztotožnit se všeobecným míněním, že studenti zdravotnické školy by měli mít kladnější postoj k seniorům než obory technického a finančního rázu.

9. Závěr

Cílem bakalářské práce bylo prozkoumat témata týkající se ageismu ve společnosti. Po shrnutí teoretické části byla porovnána data vycházející z dotazníkového šetření a bylo zjištěno následující: Studenti, kteří se zúčastnili mého výzkumu, převážně věděli, v kolika letech se jedinec stává seniorem, ale o problematice ageismu ve velké většině neměli dostatek informací k tomuto tématu. Proto si myslím, že by bylo vhodné zařadit téma o ageismu do výuky. Dle mého názoru by to přispělo k lepšímu mezigeneračnímu porozumění. Já sama jsem si při psaní uvědomila, jak je důležité o tomto sociologickém problému hovořit. Sama jsem se v průběhu svého života setkala se znevýhodňováním seniorů, ale nikdy mě nenutilo nic, abych nad tím přemýšlela hlouběji. Výuku bych zaměřila na to, aby se studenti vcítili do role seniora. Možná touto cestou by se mohla snížit mezigenerační nevraživost.

V návaznosti na dále stanovené výzkumné otázky bylo zjištěno, že studenti si ve většině myslí, že jsou senioři diskriminováni. Nejvíce byla označována možnost, že senioři jsou diskriminováni na trhu práce. Osobně se však s diskriminací potkalo 31 % studentů. Z otázky, která měla popsat postoj studenta k samotnému seniorovi, bylo zjišťováno, zda studenti nemají předpoklad k ageismu. Tato myšlenka nám však byla vyvrácena. To znamená, že většina studentů seniory vnímá pozitivně. Dále z mého výzkumu vyplynulo, že není výrazný rozdíl ve výsledcích týkajících se postojů k seniorům v závislosti na společném soužití v jedné domácnosti. Pokud bych výzkum měla provádět znovu, měl by se dotazník doplnit o konkrétnější otázky k přínosu, který je spojen se soužitím seniora s mladou generací. Otázky bych směřovala na pozitiva a negativa soužití se seniorem.

Studenti si na seniorech nejvíce váží jejich moudrosti a zkušenosti. Naopak na nich nemají rádi, když si stěžují.

V průběhu psaní mé bakalářské práce jsem si uvědomila, že zpracováváním tohoto tématu jsem se přiblížila více k pochopení seniorů, což pro svoji budoucí práci hodnotím jako velký přínos.

V současné době se v médiích objevil nový seriál, a to konkrétně na TV NOVA, který s touto problematikou velice souvisí. Jde o pořad Sígři ve výslužbě. Tento seriál je zaměřen na propagaci stáří a seniorů. Prezentuje je jako schopné, soběstačné a vyvrací obraz

o seniorech jako o protivných, nervózních lidech. V pořadu lze vidět scénky natočené skrytou kamerou. Senioři se zde sami stavějí do neobvyklých situací a natáčejí reakce okolí. Nejčastěji však reakce mladé generace. Myslím si, že cílem tohoto programu je ukázat společnosti, že senioři jsou i ve svém věku aktivní, mají smysl pro humor a že není vhodné házet všechny do jednoho pytle. Po zhlédnutí 1. dílu tohoto pořadu jsem byla nadšená tím, že se na komerční televizi dostal takovýto žánr pro mladé, který je volen populární formou. Na veřejnoprávní televizi se občas objevují pořady o seniorech, ale podle mého názoru nejsou pojaty moderně či nemají dostatečnou reklamu, aby mladého diváka upoutaly.

10. Soupis bibliografických citací

Tištěné zdroje:

1. BOČKOVÁ, Petra. *Ageismus ve společnosti – postoje současné mládeže*. Zlín, 2011. 79 s. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati, Fakulta humanitních studií. Vedoucí práce Mgr. Eva Šalenová.
2. BAREŠOVÁ, Anežka. *Vícegenerační soužití se seniorem v domácím prostředí*. Pardubice 2012. 77 s. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická. Vedoucí práce Mgr. Adriana Sychrová.
3. ČECHOVÁ, Věra, Alena MELLANOVÁ a Hana KUČEROVÁ. *Psychologie a pedagogika II pro střední zdravotnické školy*. 1. vyd. Praha: Informatorium, 2004. ISBN 80-7333-028-8.
4. DVOŘÁČKOVÁ, Dagmar. *Kvalita života seniorů v domovech pro seniory*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-4138-3.
5. GUBRIUM, Jaber F. a James A. HOLSTEIN. *Ways of Ageing*. 1. vyd. Oxford: Blackwell Publishing, 2003. ISBN 0-631-23059-9.
6. HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Fenomén stáří*. 2., podstatně přepracované a doplněné vyd. Praha: Havlíček Brain Team, 2010. ISBN 978-80-87109-19-9.
7. HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Sociální gerontologie aneb Senioři mezi námi*. 1. vyd. Praha: Galén, 2012. ISBN 978-80-7262-900-8.
8. JIRÁSKOVÁ, Věra. a kol. *Mezigenerační porozumění a komunikace*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80- 86861-80-5.
9. KALVACH, Z.; ČELEDOVÁ, L.; HOLMEROVÁ, I. a kol. *Křehký pacient a primární péče*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-4026-3.
10. KALVACH, Z. a kol. *Úvod do gerontologie a geriatrie: I. díl Gerontologie obecná a apilkovaná*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-366-0.

11. MLÝNKOVÁ, Jana. *Péče o staré občany učebnice pro obor sociální činnost*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-3872-7.
12. ONDRUŠOVÁ, Jiřina. *Stáří a smysl života*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1997-2.
13. SAK, Petr a Karolína KOLESÁROVÁ. *Sociologie stáří a seniorů*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-3850-5.
14. STAŇKOVÁ, Dana. *Ageismus- diskriminace na základě věku*. České Budějovice, 2010. 31 s. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Renáta Sedláková, PhD.
15. ŠANDOVÁ, Libuše. *Vnímání seniorů společností*. České Budějovice, 2012. 93 s. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta. Vedoucí práce MUDr. Libuše Čeledová, Ph.D.
16. TOPINKOVÁ, Eva. *Geriatric pro praxi*. 1. vyd. Praha: Galén, 2010. ISBN 978-80-7262-365-5.
17. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie dospělost a stáří*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5.
18. VIDOVIČOVÁ, Lucie a Ladislav RABUŠIC. *Věková diskriminace - ageismus: úvod do teorie a výskyt diskriminačních přístupů ve vybraných oblastech s důrazem na pracovní trh*. Brno: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2005. ISBN 8023946455.
19. VIDOVIČOVÁ, Lucie. *Stárnutí, věk a diskriminace – nové souvislosti*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4627-6.
20. VYMĚTAL, Jan. *Lékařská psychologie*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-740-X.

Elektronické zdroje:

21. DANIEL, David. Mýty o stáří mají tuhý kořínek. *Zdraví E 15* [online]. 2012, [cit.2013-06-01]. Dostupné z: <http://zdravi.e15.cz/denni-zpravy/z-domova/myty-o-stari-maji-tuhy-korinek-468371>.
22. HRDLIČKOVÁ, Lucie. Řešíte také mezigenerační spory? *Psychologie dnes* [online]. 2009, [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.portal.cz/scripts/detail.php?id=28597>.
23. KABÁOVÁ, O. a A. URÍČKOVÁ. Ageismus – věkově podmíněná diskriminace. *Sestra* [online]. 2013, **23**(4) [cit.2013-06-01]. Dostupné z: <http://zdravi.e15.cz/clanek/sestra/ageismus-vekove-podminena-diskriminace-470127>. ISSN 1210-0404.
24. KLUSÁKOVÁ, Petra. Systém zdravotní péče o seniory stále zavání diskriminací. *Zdravotnické noviny* [online]. 2013, **60**(12) [cit.2013-06-01]. Dostupné z: <http://zdravi.e15.cz/clanek/mlada-fronta-zdravotnicke-noviny-zdn/system-zdravotni-pece-o-seniory-stale-zavani-diskriminaci-460230>.
25. ONDRIOVÁ, I. a T. FERTAL'OVÁ. Senioři versus zdravé stárnutí. *Sestra* [online]. 2013, **23**(4) [cit.2013-06-01]. Dostupné z: <http://zdravi.e15.cz/clanek/sestra/seniori-versus-zdrave-starnuti-470125>.

11. Příloha – dotazník:

Dobrý den,

jmenuji se Hana Šulcová. Jsem studentkou 3. ročníku Fakulty zdravotnických studií Univerzity Pardubice v programu Ošetrovatelství v oboru Všeobecná sestra. Chtěla bych Vás poprosit o vyplnění anonymního dotazníku. Tento dotazník bude použit jako podkladový materiál pro mou bakalářskou práci nazývanou se „Ageismus ve společnosti“.

U každé otázky vždy zakroužkujte pouze 1 odpověď (pokud není uvedeno jinak). Chtěla bych Vás požádat o to, abyste odpovídali na otázky pravdivě a dle svého přesvědčení. Účast ve výzkumu je zcela dobrovolná.

Děkuji Vám za Vaši ochotu a čas strávený vyplňováním dotazníku.

S pozdravem studentka Hana Šulcová.

Dotazník:

1. Od kolikátého roku si myslíte, že řadíme lidi do seniorského věku?
a) < 60 let   b) 60-74 let   c) 75-89 let   d) 90 a více let
2. Víte, co znamená pojem ageismus?
a) ne
b) ano (uveďte nejpřesnější definici).....
3. Myslíte si, že jsou senioři v některé sféře společností diskriminováni?
a) ano   b) ne   c) nevím

Pokud jste odpověděl/a na předchozí otázku **ano**, označte, v jakých sférách si myslíte, že jsou senioři nejčastěji diskriminováni (můžete uvést více odpovědí):

- 1) zdravotní péče
  - 2) sociální péče
  - 3) důchodový systém
  - 4) pracovní trh
  - 5) vzdělání
  - 6) jazyk, literatura
  - 7) média
  - 8) občanství (spolupodílení se na rozhodnutích,...)
4. Setkal/a jste se někdy osobně s diskriminací seniorů?
a) ano   b) ne   c) nevím

Pokud jste odpověděl/a na předchozí otázku **ano**, označte, kde jste se setkal/a s diskriminací seniorů (můžete uvést více odpovědí):

- 1) na internetu
- 2) v TV
- 3) v MHD
- 4) na ulici
- 5) v obchodě
- 6) v zaměstnání
- 7) jinde – uveďte kde:.....

5. Vnímáte seniory jako přítěž?

- a) ano   b) spíše ano   c) spíše ne   d) ne   e) nevím

6. Žijete ve společné domácnosti s osobou starší 60 let?

- a) ano   b) ne

Pokud jste odpověděl/a na předchozí otázku **ne**, jak pravidelně navštěvujete seniory (příbuzné, známé):

- a) 1x týdně
- b) 1x do měsíce
- c) 1x za půl roku
- d) nenavštěvuji (uveďte důvod, **proč je nenavštěvujete** – možno uvést více odpovědí)
  - 1) neznám ve svém okolí staré lidi
  - 2) nemám si s nimi o čem povídat
  - 3) staří lidé mě nezajímají
  - 4) staří lidé mě rozčilují
  - 5) jiné (uveďte důvod):.....

7. Ovlivnily předchozí zkušenosti vaše chování k seniorům?

- a) ano   b) spíše ano   c) spíše ne   d) ne   e) nevím

8. Jaká je vaše nejlepší zkušenost se seniory? (můžete uvést více odpovědí):

- a) vlídnost a ochota   b) pracovitost   c) spolehlivost   d) zdroj financí
- e) moudrost a zkušenost   f) žádná nejlepší zkušenost
- g) jiné (uveďte):.....

9. Jaká je vaše nejhorší zkušenost se seniory? (můžete uvést více odpovědí):
- a) nervozita   b) hrubost   c) stěžování si   d) pesimismus   e) nedůvěřivost
  - f) nemoc, nesoběstačnost   g) žádná nejhorší zkušenost
  - h) jiné (uveďte):.....
10. Jak hodnotíte váš vztah k seniorům?
- a) kladný   b) spíše kladný   c) spíše negativní   d) negativní   e) nevím
11. Jste: a) muž   b) žena
12. Váš věk je: a) pod 18 let   b) 18 a více let